

MODELARI

La cordialitat indiscriminada

ISIDRE GRAU

igrau@worldonline.es

La hipocresia –entesa com a ritual segregacionista entre el que es pensa i el que es diu– admet molts nivells de virtuosisme que, en els casos extrems, poden derivar en categoria artística. Literàriament, aquesta forma d'art sol excel·lir per una primmirada recreació del llenguatge, fent-lo capaç de respondre amb igual eficàcia als dos textos que participen en un joc tan subtil i trencadís.

Dorothy Parker, dama nord-americana i lliurepensadora d'entreguerres, va practicar tant l'esgrima de saló com les relacions poc canòniques, amb uns resultats força àcids i corrosius que queden representats per una breu obra de relats breus. Tanmateix, un microcosmos que ha merescut l'atenció del cinema i el teatre; en el primer cas, no és gaire llunyana la versió cinematogràfica d'aquesta dona poc convencional, a càrrec d'un altre Parker (Alan), amb *La senyora Parker i el cercle viciós*. I pel que fa al teatre, durant els mateixos anys noranta els escenaris catalans van acollir amb èxit de públic el musical *T'odio, amor meu*, un còctel de les seves habituals històries sobre les relacions sentimentals, amb evidents dosis de cinisme i mala digestió.

Qui tingui ganes d'assaborir una literatura tan elegant i irònica de forma, com sarcàstica i desangelada de fons, pot acudir, per exemple, al llibre de relats *La solitud de les parelles* (Empúries), en què l'autora fa una exhibició de bon estil i deixa el lector amb

JORDI BALLONGA

unes expectatives no gaire estimulants sobre el futur de les relacions humanes, almenys a l'ala més sofisticada del planeta.

L'efectivitat dels seus recursos es pot comprovar a *El vals*, una petita peça de mitja dotzena de pàgines, d'una lectura que dura el mateix que el ball a què s'ha de sotmetre la protagonista i nar-

D. Parker va practicar tant l'esgrima de saló com les relacions poc canòniques

radora, quan és sol·licitada per un galant més aviat maldestre en la dansa. El primer text correspon a la veu externa de la dona que respon a la petició (el·líptica en el paper) amb tota amabilitat: "Vaja, moltes gràcies. M'encantaria". Però a la segona ratlla, i durant gairebé un parell de pàgines, llegim el segon text, la veu interna

d'ella, que renega sense embuts del ballari que li toca de seguir: "No vull ballar amb ell. No vull ballar amb ningú. I encara que ballés, no seria amb ell. Doncs estaria entre els darrers deu de la llista...".

El conte fa via amb la desproporcionada alternança entre les dues veus. Les paraules dites per ella (escoltades per l'home i correspostes amb paraules que nosaltres no escoltem) són del tot estereotipades, d'adjectivació buida i repetitiva, amb abundants admiracions i interrogacions, una forma de matar l'estona fatídica. Però aquest primer discurs, pobre i avorrit, troba la justificació literària (la gràcia), al costat del discurs intern, carregat de mala bava, el de la dona culta i mordaç, especialment hàbil a l'hora de comparar-se amb un personatge sorgit de *La caiguda de la casa Usher*.

No revelo res de fonamental si assenyalo que la càrrega de dinamita acaba de fer el seu efecte quan l'home ha quedat fet pols als nostres ulls, la música ha deixat de sonar i ella encara és capaç de tornar-se a apuntar cordialment a la dansa macabra.

Un mecanisme literàriament enginyós i seductor, amb els encants dels dobles llenguatges. Un recurs d'efectes segurs en l'era de la cordialitat indiscriminada. La vida diària ens dona la meitat del text; per imaginar-nos l'altra meitat només cal que ens fixem amb aparent displicència, i rigorosa atenció, en els gestos i els mitjos tons d'aquells que ens volen rentar la cara.

PARLEM-NE

Escriptors responsables

JOAN SOLÀ

Fa uns quants mesos els parlava d'una construcció sintàctica excepcional, pròpia de les Illes Balears. Els illencs posen la preposició *a* (an davant vocal) amb els complements directes no animats que estiguin desplaçats: "*A ses estovalles, posa-les dins es calaix*", "Ja ho sé, *an això*". Doncs mirin, Nicolau Dols em fa un *cel* (= correu electrònic) tot emocionat per comunicar-me que el mateix fenomen excepcional es dona en portuguès, i me l'il·lustra amb aquest exemple del *Livro do Desassossego* de Fernando Pessoa (on abunda): "*A essa paisagem conheço-a há muito*", que en balearic seria exactament igual: "*An aquest paisatge el conec des de fa molt*". Com és "natural", tampoc les gramàtiques portugueses no s'hi han fixat (almenys la de Cunha i Cintra, 1984, 1994), perquè s'acabin de convèncer, lectors, que sovint el que en diem "gramà-

tiques" no són cap miracle de primmirament, i aprenguin a pensar, estimar i usar la llengua pel seu compte.

I fa molt poquets dies els explicava que en una havanera menorquina havia trobat una altra construcció que a mi em semblava (i continua semblant-me) estranya. Parlant de la mítica ciutat de Parella, fa: "Diuen que fades i bruixes la van encantar *fa molts anys endarreré*". Els deia que la majoria de catalanoparlants diríem *fa molts anys* o bé *molts anys endarreré* (o *enrere*), però que de cap manera no posaríem junts *fa* i *endarreré* (o *enrere*); i que, tanmateix, molts altres catalans no ho troben pas estrany, almenys amb paraules com *temps* o *any*. Doncs vet aquí que

he tornat a trobar la construcció en una novel·la escrita amb un català excel·lent del Maresme: "Claudi Bel va telefonar: dissabte ens convidaria a dinar al Cafè del Port tal com *feia un any enrere*". No hi puc fer més: per a mi aquests detalls són petits tresors de la mina inexhaurible de la llengua.

Aquest cas és a la pàgina 313 d'*El quadern d'Agnès Solà*, novel·la de Teresa d'Arenys publicada per Angle Editorial (març del 2001). Llibre enginyós, viatge salvífic d'exploració del propi interior, inspirat en els millors exemplars occidentals del ram: des de l'Apocalipsi fins a Espriu, passant per Homer i Dante. La penetració cap a l'interior d'un mateix es premia sovint amb

una riquesa immensa de llenguatge: aquell llenguatge que se'ns va sedimentar amb els misteris, els afectes, les ironies, els experiments, les descobertes, les companyies, les emocions, les pors de la infància. A mi un bon llibre em produeix una impressió tan fonda pel que diu com per les paraules i les expressions que fa servir; i si és català, em trabsalsa quan em transporta a les insondables profunditats del llenguatge patrimonial. A part la riquesa de la terra, aquí hi trobaran, en equilibrada convivència, un llenguatge estàndard admirablement segur: "Ahora, cada un dels porus de la meva pell s'alliberava de la compacitat de la forma, una remor m'agitava el pit i

un enduriment corni tibava el teixit dels meus llavis". Els invito a llegir aquest llibre, i a l'autora, a continuar escrivint amb aquesta traça.

Aprofito els dos detalls d'avui per animar els bons escriptors a manifestar-se amb llibertat amb el seu propi llenguatge, a defensar el seu estil, a no deixar-se enganyar per la por de la norma, que tants estralls ha causat en certs moments de la nostra història i en certs escriptors. A fer-se respectar per les cases editorials, entre les quals, deixeu-m'ho dir encara que avui no ho demostraré, cada dia n'hi ha més d'autènticament potineres, per no posar-hi un adjectiu més punyent. Això sí, amics: només us respectaran, només us podreu fer respectar si demostreu un bon coneixement de l'eina que feu servir; i si, esclar, amb aquesta eina ben esmolada dieu coses de profit per a la comunitat. (Ah, la bona troballa del *cel* és de Joan Julià. Feu-la córrer.)